

SAMENVATTING

Was *agency* van arbeiders de drijvende kracht achter veranderingen in Iran tussen de Revolutie van 1979 en de Groene Beweging van 2009? En zo ja, onder welke voorwaarden? Hoe heeft het discours rond ‘arbeid’ de machtsrelaties in deze periode veranderd? Welke processen en factoren vormden het denken van en over arbeiders in Iran in termen van klasse, sociale rechtvaardigheid en solidariteit? Deze vragen waren het uitgangspunt van dit proefschrift.

Dit proefschrift analyseert politieke veranderingen en sociale transformaties in Iran tussen 1979 tot 2009, met bijzondere aandacht voor discursieve verschuivingen en transformaties in hegemonische relaties. De arbeiders waren cruciaal voor het succes van de Revolutie van 1979, maar in 2009 waren zij afwezig als collectieve kracht. In dit proefschrift wordt onderzocht wat deze afwezigheid verklaart. Het proefschrift laat zien dat – afgezien van staatsrepressie – de structurele en discursieve processen die leidden tot de zogenaamde ‘precarisatie’ van arbeiders, een actieve rol van arbeiders belemmerden.

Aan de ene kant marginaliseerden juridische, economische en sociale factoren de arbeiders. Aan de andere kant weerspiegelde de verschuivende context het officiële discours van de Islamitische Republiek Iran (IRI) en pogingen om de macht te consolideren. Als gevolg daarvan hadden de arbeiders in 2009 geen goede middelen voor de opbouw van solidariteit of het vormen van allianties tussen klassen, zoals de arbeiders van 1979 die wel hadden. Discoursen en structurele factoren waren met elkaar verweven. Structuur en *agency* waren twee kanten van dezelfde medaille.

Wat draagt dit proefschrift bij aan Iraanse Studies, Midden-Oosten Studies en het onderzoek naar arbeid? Dat is vooral de aanpak, zowel methodologisch en theoretisch. In de eerste plaats, is er het onderzoek naar taalgebruik door en over arbeiders, dat bestudeerd wordt door middel van een analyse van krantenberichten, (overheids)publicaties en juridische documenten, en door interviews met arbeiders, voormalige activisten, geleerden en juridische experts, uitgevoerd in Iran door de auteur. Ten tweede, combineert dit proefschrift een bottom-up met een top-down perspectief om de verschillende constructies van ‘arbeid’ in de loop der tijd te identificeren. Ten derde onderzoekt het proefschrift de processen van *precarisatie* buiten het economische of juridische domein, door de discursieve verschuivingen en hun verbanden met de zich ontwikkelende politieke context nauw te volgen.

Theoretisch gezien, wordt in dit proefschrift gewerkt met Gramsci’s concept ‘hegemonie’, en de nadruk daarbinnen op het evenwicht tussen dwang en toestemming. Het is ook gebaseerd op Fairclough’s discoursanalytische methode, die eveneens gebaseerd is op Gramsci's werk. Binnen dit kader openbaart taal zich als instrumenteel voor het begrijpen van de dynamiek van hegemonische

relaties, zowel in dominante vertogen, zoals die werden verspreid door de IRI, als in de vertogen die van onderaf vorm kregen.

Dit proefschrift is opgedeeld in acht hoofdstukken. Hoofdstuk 1 bespreekt de methodologische aanpak, en reflecteert op de uitdagingen en risico's van het doen van veldwerk in Iran, vooral naar arbeid. Het gaat ook in op mijn positionaliteit als onderzoeker en de coping strategieën, die ik heb gebruikt. Verder legt het uit hoe ik mijn onderzoeksvragen beantwoord.

Hoofdstuk 2 analyseert de interviews die Ayatollah Ruhollah Khomeini, die de stichter van de Islamitische Republiek zou worden, gaf aan buitenlandse journalisten in aanloop naar de revolutie, tussen oktober 1978 en februari 1979. Het verklaart en contextualiseert de discursieve en politieke strategieën waarmee Khomeini probeerde om de hegemone stem van de anti-Shahbeweging te worden, terwijl hij zijn potentiële concurrenten in diskrediet bracht. Het hoofdstuk laat zien dat Khomeini's discursieve dubbelzinnigheid deel uitmaakte van zijn succes.

Hoofdstuk 3 beschrijft de Revolutie van 1979 vanuit het perspectief van de arbeiders, door middel van een analyse van hun slogans en uitspraken. In lijn met Ideeën van Gramsci, laat het zien dat protesten spontaan ontstonden, maar dat ze vervolgens vormgaven aan klassenbewustzijn.

Hoofdstuk 4 kijkt vanuit een top-down perspectief naar de officiële toespraken ter gelegenheid van de viering van 1 mei in de periode 1979 tot 2009. Het analyseert de verbanden tussen taal en de betekenis van arbeid voor de Islamitische Republiek. Het hoofdstuk laat zien dat de IRI systematisch heeft geprobeerd om arbeiders onder de staatsparaplu te brengen, terwijl tegelijkertijd klassenconflicten werden vermeden.

Hoofdstuk 5 bespreekt dezelfde periode, maar vanuit een bottom-up perspectief. Het analyseert de weg van de arbeiders naar verzet, door eerst uit te leggen hoe activisme ontstond in de Islamitische Republiek, en vervolgens te analyseren waarom het kon overleven. Theoretisch bouwt het voort op Gramsci's analyse van de concepten van collectief *bewustzijn* en *tegengedrag*. Dit hoofdstuk laat zien dat staatsrepressie niet verhinderde dat arbeiders zich konden uiten. Andere factoren droegen bij aan de verzwakking de arbeidersbeweging. Het hoofdstuk beschrijft de strategieën die door de IRI werden gebruikt om verzet van onderaf te verzwakken. Het beschrijft de neoliberale draai van de jaren '90, in het "wederopbouwtijdperk" dat begon na het einde van de oorlog tussen Iran-Irak. Het hoofdstuk presenteert een analyse van twee kranten dicht bij de regering (*Iran* en *Hamshahri*). Het richt zich op de nieuwe waarden, die van boven naar beneden doorsijpelde in de Iraanse samenleving. Dat leidde uiteindelijk tot een vervreemding van arbeiders. Het beleid werd nooit "neoliberaal" genoemd, maar de IRI hoopte wel op grotere productie en economisch succes, en dat leidde tot een mythe over winnaars en het verheerlijken van concurrentie. Hierdoor werd een proces van *precarisatie* en marginalisering van de arbeiders in gang gezet.

Hoofdstuk 7 legt een verband tussen de top-down en bottom-up benaderingen. Het laat zien hoe en waarom de kloof tussen sociale groepen groter werd tijdens de hervormingsperiode (1997-2005), en vooral na de ontwikkeling van, wat Gramsci noemt, "culturele hegemonie." Het hoofdstuk benadert arbeid met behulp van Gramsci's notie van het maatschappelijk middenveld en een reformistische zoektocht naar de rechtsstaat. Het probeert uit te leggen waarom de thema's arbeid en sociale rechtvaardigheid verdwenen uit het officiële discours, en hoe op die manier de weg werd vrijgemaakt voor de toe-eigening van deze onderwerpen door de enige arbeidsorganisatie die was toegestaan, het Arbeidershuis. Het Arbeidershuis speelde een dubbelrol in de relaties tussen staatsmacht en arbeiders. Aan de ene kant, handelde het in het belang van de arbeiders, maar aan de andere kant werkte het hen tegen.

In hoofdstuk 8 wordt het ontstaan en de ontwikkeling van de Groene Beweging van 2009 nagegaan. Het onderzoekt de relatie tussen enerzijds de groene activisten – die de 'erfgenamen' waren van een staatsdiscours dat eind jaren negentig was begonnen – en anderzijds de leden van de informele arbeidersbeweging en gewone arbeiders. Dit hoofdstuk laat zien dat in 2009 solidariteitsnetwerken te zwak waren en er geen verbinding tussen de verschillende klassen ontstonden. Een proces van precarisatie – gestuurd door structurele en discursieve factoren -veroorzaakte deze mislukking. De paradox is dat datzelfde precarisatieproces er ook toe had kunnen leiden dat alle Iraniërs zich achter een strijd voor sociale rechtvaardigheid zouden scharen, zoals dat gebeurde tijdens de demonstraties van 1978-1979, die tot de Revolutie leidden. Dat gebeurde echter niet om redenen zoals hierboven toegelicht.